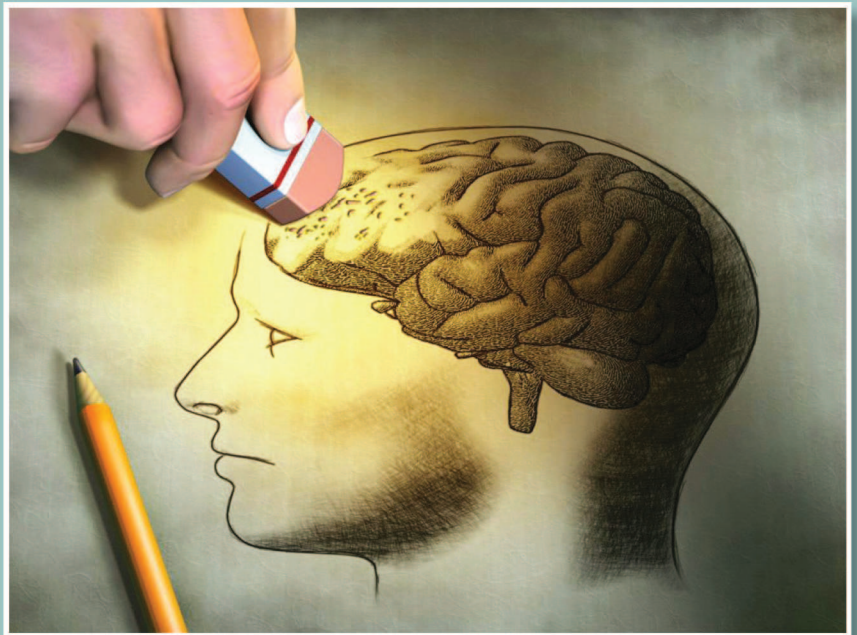

ÚJRA TANULNAK BESZÉLNI

Szerte a világban – így hazánkban is – egyre nő az agyi történésen átesett vagy baleset következtében beszédképességüket elvesztő afáziás felnőttek száma. Ez a szomorú tény is indokolja, hogy felhívjuk a figyelmet a felnőttek logopédiai ellátásának fontosságára. És akkor még nem vettük górcső alá az egyéb beszédhibával küzdő felnőtteket, akik szintén azt várják, mikor és kihez mehetnek terápiára...

3. rész

A *Logopédia Európai Napján* délután is nagy a sürgés-forgás a székesfehérvári Logopédiai Intézet háza táján. Sorra állnak meg a személyautók az épület előtt. Nehezen mozgó, félig lebénult, agyi érbetegségen átesett felnőttek érkeznek hozzátartozóik támogatásával. Számukra reménysugár, ha megérkezik a Székesfehérvári Beszédhibásokért Alapítvány Afázia Klubra szóló meghívója. Aztán ki így, ki úgy ér ide, hogy logopédusok segítségével újra megtanuljon beszélni.

Az *afázia* általában a felnőttkorban bekövetkezett, beszédközpontot érintő agyi trauma vagy érrendszeri betegség következtében fellépő kommunikációs akadályozottság. A beszéd két alapfunkciója közül vagy a kifejezés, vagy a megértés, súlyosabb esetekben mindkettő sérül. A beteg stabilizálódása után minél hamarabb megkezdődő logopédiai kezelés eredményét befolyásolja a károsodás helye és nagysága, a beteg életkora, szemé-

lyisége. A gyógyulásban meghatározó, hogy milyen a család összefogása és támogatása. Már ha egyáltalán létrejön a terápiás kapcsolat a szakemberek és az érintett, valamint a családja között... Sajnos ez Magyarországon nem általános. A felnőtt afáziás betegek ingyenes logopédiai ellátása csupán néhány egészségügyi intézményben (pl. Budapesten, Szegeden, Debrecenben, Tatabányán, Vácott, Dunaújvárosban, Székesfehérváron) biztosított.

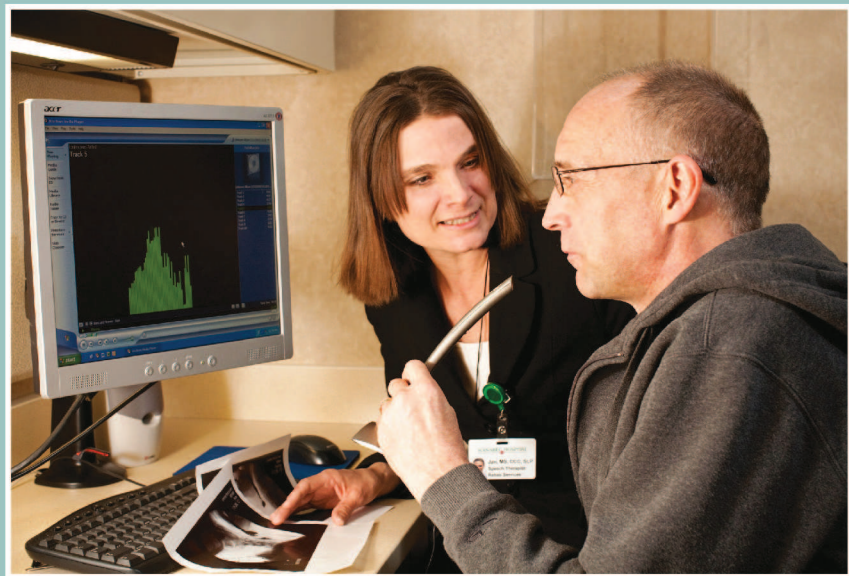
A székesfehérvári Logopédiai Intézet 1998 óta folyamatosan próbál bekapcsolódni e munkába annak ellenére, hogy alapító okirata szerint nem feladata a felnőttek ellátása. Három éven át sikeresen vett részt a Soros Alapítvány Afázia Programjában, majd tartós kapcsolatot épített ki a Fejér Megyei Szt. György Kórház Rehabilitációs Osztályával, a Viktória Rehabilitációs Központtal és a Székesfehérvári Beszédhibásokért Alapítvánnyal. Már akkor sikerült megvaló-

sítaniuk 11 agyi történésen átesett afáziás kliens egyéni logopédiai kezelését. Emellett folyamatosan biztosították a betegek számára az intézmény épületében a rendszeres (havi) klubfoglalkozásokat. Ez utóbbi közösségi rehabilitációs forma a Soros-pályázat lefutása után is fennmaradt a Démoszthenész Egyesületnek, majd a Székesfehérvári Beszédhibásokért Alapítványnak köszönhetően.

Újabb lendületet kapott a felnőtt ellátás 2007 nyarán, amikor – a Fogytékosok Esélye Közalapítvány pályázati kiírásának megfelelően – a Logopédiai Intézet és a Fejér Megyei Szt. György Kórház összefogásával olyan modellt dolgoztak ki és valósítottak meg, amely a városban és környékén élő beszéd fogyatékos felnőttek számára már korai stádiumban, az egészségügyi rehabilitáció szakaszában kezdődő, egymásra épülő pedagógiai (logopédiai és pszichológiai) rehabilitációs tevékenységeket biztosított. Több helyszínen, többféle ellátási

formában és különböző diagnosztikai, valamint terápiás módszerekkel foglalkoztak afáziás és dadogó felnőttekkel a pályázati időszakban, 2008. április 30-áig. A kommunikációs zavarral küzdő betegek logopédiai vizsgálaton, tanácsadáson, csoportos és egyéni terápiákon vehettek részt. A lelki terhek feldolgozását pszichológus segítette. Mindezek mellett nyitva állt az Afázia Klub ajtaja is a betegek és családtagjaik, segítők előtt.

Az Afázia Klubban havi 1 alkalommal, 2-3 órás keretek között, forgószínpadszerűen gyógytornát és logopédiai foglalkozásokat biztosítanak alkalmanként 12-15 beteg számára ma is. A hozzátartozók orvosi, pszichológiai és logopédiai tanácsadásban részesülhetnek. A résztvevők körében

nagyon kedveltek ezek a találkozások. Láthatóan fejlődik mozgásállapotuk és kommunikációjuk. A sorstársak közössége évről évre gyarapodik. A házigazda egy gyógyultnak tekintett afáziás beteg, aki kedvesen üdvözli most is az új sorstársakat. Aztán meglepetésként előkerül egy citra, s az egyik nőbeteg férje máris penget és énekel: „Kis kút, kerekes kút van az udvarunkban...” És nyílnak a szájak, jönnek a váratlan szavak. Csaknem mindenki énekel, az is, aki folyamatos beszédre képtelen. A néhány népdal éneklése okozta katartikus élményt követően megkezdődnek a kiscsoportos foglalkozások négy teremben. Három logopédus – különféle terápiáival – segíti a betegek kommunikációját, a gyógytornász pedig a lebénult végtagok mozgásával foglalkozik.

– Rendkívül hálásak vagyunk e lehetőségért, mert a férjem egyébként ki sem mozdul otthonról. Betegsége óta nem kommunikál szinte rajtam kívül senkivel sem. Ide viszont szívesen jön. Beszédmegértése nagyon sokat fejlődött már a logopédusoknak, Plikének, Zsókiának és Melindának köszönhetően. Most már néhány helyes szó is kijön a megfelelő időben, ha kérdezek tőle valamit. Reménykedünk... és természetesen mindig jövőnk... – nyilatkozik elcsukló hangon F-né Marika, akinek férje agyvérzés következtében 61 évesen veszítette el beszédképességét.

A foglalkozásokat nem akarom megzavarni, de nem tudom megállni, hogy ne pillantsak be egy-egy terembe. Csodálom a szakemberek közvetlenségét, gyengédségét, engem is megérintő gyógyító hatását. Meggyőződom róla, hogy itt nemcsak beszélni tanítanak, hanem megnyugtatnak, erőt is adnak a mindennapi kommunikációs küzdelmekhez. Ugye, milyen erős lehet a civil szervezetek hatása is?

A budapesti központú *Demoszthenész Beszédhibások és Segítőik Országos Érdekvédelmi Egyesülete* (www.demoszthenesz.hu) közismert arról, hogy csaknem 20 éve áll a felnőtt beszédhibások szolgálatában érdeklik képviselőivel.

A titkár, *Feketéné Gacsó Mária* rendkívül empátikus gyógypedagógus, logopédus, aki maga is több évtizede kezel felnőtteket.

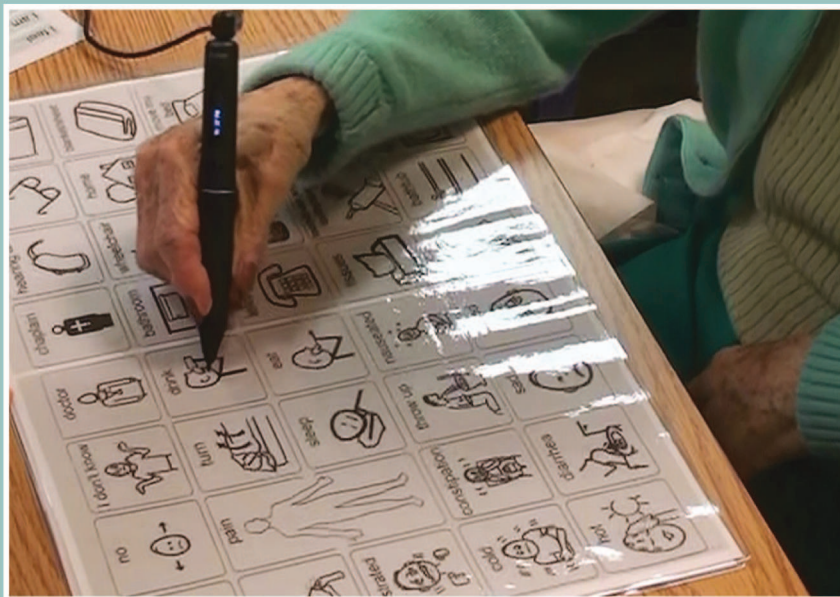
„A beszédproblémákkal küzdő felnőttek terápiás ellátásában komoly nehézséget okoz, hogy a beszédhibákra, beszédzavarokra vonatkozó statisztikai adatok hiányosak. Ennek okai magában a szóhasználatban, a beszédhibák sajátosságaiban és megítélésében, az ellátórendszer korlátaiiban rejlenek – tájékoztat – A törvényekben megjelent »fogyatékos«, »fogyatékoság« meghatározásban gyökeredzik a »beszéd fogyatékos« szó.

De vajon fogyatékosnak nevezhető-e a felnőtt pösze, hadaró, dadogó, diszfóniás? S az a fiatalember, aki

egyetemi tanulmányait befejezve, diplomával és nyelvvizsgával megy el az állásinterjúra, jelentkezik valamely képességeinek és felkészültségének megfelelő állásra, és ott meg sem tud szólalni? A szó hétköznapi értelmében természetesen nem fogyatékos, de kommunikációjában korlátozott, akadályozott. A cég HR-ese riadtan elutasító a meghallgatáskor, hiszen szinte semmi ismerete nincs a beszédhibák természetéről. Eleve megkérdőjelezi a jelentkező képességeit, hiszen „beszélni sem tud”. Az is tény, hogy a beszédhibák némelyike csak esetileg megjelenő, lehetséges, hogy csak hátrányt okoz, míg mások, a súlyosabbak, mélyesen megzavarják az emberi kapcsolatokat, a társadalomba történő beilleszkedést és az ismeretszerzést. Ez utóbbiak már valóban tekinthetők fogyatékosoknak. A fogalom elfogadása elsősorban azért lehet fontos az érintetteknek, mert csak ezáltal részesülhetnek azokban a jogokban és kedvezményekben, amelyeket a törvények biztosítanak számukra. Magyarországon a kommunikációs akadályozottság, valamint a kommunikációs akadálymentesítés fogalma elsősorban a hallássérültek csoportjára vonatkozik. A különböző beszédhibák okozta kommunikációs akadályozottság és számos következménye sem a köztudatban, sem a törvényalkotásban, sem a rehabilitációban nem szerepel a jelentőségének megfelelő helyen.

A fogyatékoság szó értelmezése nehézséget okoz esetünkben azért is, mert a látás-, hallás-, mozgássérültek, értelmi fogyatékosok megközelítően tisztában vannak az érintettek létszámával, a beszédhibásokra vonatkozó adatok ennél sokkal bizonytalanabbak. Továbbá a legtöbb fogyatékoság állapot, amelynek változására csak ritkán lehet számítani, a beszédhiba – különböző mértékben ugyan, de – felnőttkorban is változtatható. A rehabilitáció fő feladata a megváltozott munkaképességűek meglévő képességeinek fejlesztésével az ismételt munkaképességük elérése. „Arról a tényről, hogy az artikulációs-, ritmus-, hangképzési zavarok felnőttkorban is tapasztalhatók, kevesen vesznek tudó-

mást” – tudhatjuk meg Feketéné Gacsó Máriától, folytatva a beszélgetést. A köztudatban gyakran meg sem hallott, elfogadott a sziszegő hangok, az r helytelen képzése és a jó értelmi képességeknek, a biztos tudásnak tulajdonított felgyorsult beszédtempó.

Statisztikai adatok nincsenek a felnőtt pöszékről, hadarókról. A dadogással kapcsolatban becslült adatokkal rendelkezünk: az átlagnépesség 1,5-2 százalékát érinti. A pontosabb megközelítésnek akadálya, hogy míg a hadarás elfogadott jelenség a közösségekben, a dadogás egyáltalán nem az. Előítéleteket, negatív reakciókat, kirekesztést vonhat maga után a beszéd folyamatosságának hiánya, ezért a dadogók nagy része hajlamos a visszahúzóásra, s mindent megtesz, hogy rejtse beszédbeli problémáit. Megközelítően pontosabb adatokkal rendelkezünk az afáziásokat illetően. Az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet korábbi adatai szerint évente kb. 40-50 ezer új stroke-beteg jelenik meg a magyar egészségügyben. Közülük 1-2 ezer olyan személy van, akinek a rehabilitációjában a „beszéd és kommunikáció” helyreállításának, a beszédterápiának is helyet kellene kapnia, a jobb életminőség, a munkaerőpiacra való visszatérés érdekében. Ezt az igényt a mai magyar logopédiai elátórendszer nem elégíti ki. Elsősorban azért, mert az oktatási intézmények nem vállalhatják fel a felnőttek ellátá-

sát. A köznevelési törvény 18 éves korig biztosítja alanyi jogon a beszédhibások ellátását, a felnőttek kezelésének lehetősége így aztán teljesen hiányzik. Az egészségügyi intézmények sem élnek vagy nem tudnak élni a törvény adta lehetőségeikkel, illetve ezek gazdasági megszorítások következtében spórolnak a „státuszokon”, a logopédus szakemberek alkalmazásán.

Az egészségügyi ellátásban tapasztalható, hogy a betegek többnyire tájékozatlanok jogaikkal kapcsolatban, de ha tisztában is vannak azokkal, az orvosi tájékozottság sem kifogástalan. Így a jogait ismerő betegek, hozzátartozóknak a beszédterápiás javaslatot szinte be kell könyörögnie a zárójelentésbe, hogy a családorvos javaslatára az otthonápolási szolgálatnál megrendelhesse a terápiát. A jelenlegi körülmények között azonban annak a felnőtt beszédhibásnak, aki terápiás ellátást kíván, hosszú, fáradtságos utat kell bejárnia, amíg megfelelő helyszínre és szakemberre talál.

A székesfehérvári Afázia Klubban jelenlévő érintettek és hozzátartozóik hálásak, hogy nekik ez sikerült. Ám jó lenne, ha a jövőben minél több felnőtt beszédhibás számára egyre több helyen nyílnának ki hazánkban is a logopédia kapui!

GÁRDONYINÉ KOCSI ILONA

(Következik: *Logopédusnak lenni nagy kihívás*)